

2026 YILI
CUMHURBAŞKANLIĞI YILLIK PROGRAMI
Belediyeleri ilgilendiren bölümler

TBB Hukuk İşleri Müdürlüğü

POLİTİKA / TEDBİR	SORUMLU/ İŞBİRLİĞİ KURUMLARI	FAALİYET VE PROJELER
Harcama gözden geçirmeleri yoluyla verimsiz harcama alanlarının tasfiye edilmesi, kaynakların etkin, etkili ve ekonomik kullanımı sağlanacaktır. Harcama programlarının uygulama süreçlerinde etkinlik artırılabacaktır. (Kalkınma Planı p.397)		
Tedbir 397.1. Performans Esaslı Program Bütçe Sisteminin yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi sağlanacaktır.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Hazine ve Maliye Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Sistemin mahalli idarelere yaygınlaştırılması sürecinde Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına destek verilecektir. 2. Mahalli idarelerin program bütçeye geçiş çalışmalarına devam edilecektir. 3. Sistemin Sosyal Güvenlik Kurumlarına yaygınlaştırılmasına yönelik ilgili kurumlara destek verilecektir.
Tedbir 397.4. Sosyal yardımlarda mükerrerlikler engellenecek ve bilgi sistemleri uyumlu hale getirilecek, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kaynaklarının daha etkin kullanımı sağlanacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Mahalli İdareler, STK'lar	1. Sosyal yardım programlarının etkinliğini artırmak amacıyla uygulama sürecini mevcut veriler üzerinden değerlendirmeye yönelik çalışmalar yürütülerek sosyal yardımları geliştirme doğrultusunda gerekli revizyonlar yapılacaktır.
Tedbir 397.5. Kamu hizmetlerinde dijital uygulamalar yaygınlaştırılacak, muhasebe ve harcama sistemlerinin bilişim altyapısı güçlendirilecek, ortaya çıkacak yeni hizmetlerin mevcut kamu idarelerince yerine getirilmesi sağlanacak ve böylece kamu harcamalarında verimlilik artırılabacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi (KBS) Genel Yönetim Mali İstatistikleri Modülünün bilişim altyapısı güçlendirilerek kullanıcı dostu arayüzler ile güncel işletim sistemlerine ve veri tabanı programlarına taşınacaktır. 2. Kamu idarelerinin tahakkuk-tahsilat altyapısını güçlendirmek ve vatandaşa kolay, hızlı ve güvenli ödeme yöntemleri sunmak amacıyla e- Tahsilat ve e-Teminat uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.

	3. Kamu alımlarının detaylı analiz ve yönetiminin yapılabilmesi amacıyla tasarruf odaklı merkezi kamu alım politikalarına da imkân sağlayacak şekilde geliştirilen e-Tedarik Sisteminin kapsamı genişletilecektir. 4. Mali saydamlık ve hesap verebilirliği güçlendirmek amacıyla kamuoyunun ve paydaşların kullanımına yönelik açık mali veri portalı geliştirilecektir. 5. Tasarruf analizlerinin yapılabilmesi ve kontrol düzeyinin artırılarak işlemlerin elektronik ortamda gerçekleştirilmesi amacıyla kamuda kullanılan elektronik faturanın kapsamı genişletilecektir. 6. Yapay zekâ destekli muhasebe sistemleriyle kamu harcamalarında verimlilik ve tasarruf sağlanmasına, karar alma süreçlerinin desteklenmesine ve risk odaklı kamu mali denetim altyapısının güçlendirilmesine devam edilecektir. 7. Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idari personel ödemelerinde tüm istihdam türlerinin sisteme dâhil edilerek kamu personel harcamalarının bütünlük içerisinde planlanması, yürütülmesi ve izlenmesine katkı sağlanacaktır. 8. Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğinin revize edilmesi çalışmalarına devam edilecektir. 9. Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sisteminin kullanımı belediyelerde yaygınlaştırılacaktır. 10. Tasarruf Tedbirleri Genelgesi kapsamındaki kamu idareleri nezdinde tasarruf tedbirlerine uyum seviyesinin artırılmasına yönelik olarak denetim faaliyetlerine devam edilecektir.
--	--

		11. Kamu idarelerine ait varlıkların etkin şekilde yönetilmesi ve tasarruf sağlanması amacıyla Varlık Yönetim Sistemi altyapısı oluşturulacaktır.
Otomotiv ana ve tedarik sanayiinde rekabet gücünü etkileyen yeni nesil üretim teknolojilerinin geliştirilmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.469)		
Tedbir 469.1. Mobilite Araç ve Teknolojileri Yol Haritası çalışması tüm araç grupları ve gelişmeler doğrultusunda güncellenecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değ. Bak., Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, EPDK, TÜBİTAK, İLBANK, İlgili Belediyeler, İlgili Özel Sektör Kuruluşları	1. Mobilite Araç ve Teknolojileri Yol Haritası kapsamındaki eylem ve kritik projelere ilişkin kaydedilen gerçekleştirmeler ile nicel hedeflere ulaşma düzeyleri izlenecek ve eylem setinde gerekli güncellemeler yapılarak izleme ve değerlendirme faaliyetleri sürdürülecektir. 2. Ufuk Avrupa Ecomobility Projesi kapsamında otonom veya bağlantılı araçların merkezi istasyonlar ve birbirileri ile güvenli haberleşmesi için uygun protokoller belirlenecek ve gerekli altyapı çalışmaları yürütülecektir. 3. Mevcut projeler kapsamında gerçekleştirilen otonom veya bağlantılı araçların sensör ve aktüatör bilgileri standart altyapıdan elde edilerek değerlendirme çalışmaları yapılacaktır.
Kamu alımlarının raylı sistemlerde yerli üretimi daha etkin destekleyecek şekilde kullanılması sağlanacak, tasarım ve Ar-Ge faaliyetleri teşvik edilecektir. (Kalkınma Planı p.476)		
Tedbir 476.6. Raylı sistem araçlarının yerli üretiminde mevcut tasarım, Ar-Ge ve üretim kabiliyetlerine ilişkin envanter çalışması yapılacak, orta vadede oluşması beklenen talep ve ihtiyaçlar belirlenerek mahalli idareler de dâhil olmak üzere yerli raylı sistem	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı	1. Mevcut tasarım, Ar-Ge ve üretim kabiliyetlerine ilişkin devam eden envanter çalışması düzenli periyotlarla güncellenecektir.

araçlarının tedarik edilmesi yönünde gerekli düzenleme ve finansal tedbirler hayata geçirilecektir.		
Turizm sektörünün sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde doğal, tarihi ve sosyal çevreyi koruyucu ve geliştirici bir yaklaşım içinde olması sağlanacak ve sektörde yeşil dönüşüm hızlandırılacaktır. (Kalkınma Planı p.523)		
Tedbir 523.5. Ekosistemin korunmasını ve sürdürülebilir kullanımını sağlamaya yönelik planlama ve uygulamalarla korunan alanların etkin yönetimi gerçekleştirilecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Yerel Yönetimler, İlgili STK'lar	3. Özel Çevre Koruma Bölgeleri ve Doğal Sit Alanlarında, taşıma kapasitesi gözetilerek çevre kirliliğinin önlenmesi ve giderilmesine yönelik çevre düzenleme, kanalizasyon ve içme suyu projeleri yürütülecektir.
Rekabetçi ve hızla değişen talebi karşılayabilen bir turizm sektörü için hizmet kalitesi iyileştirilecektir. (Kalkınma Planı p.525)		
Tedbir 525.1. Hizmet kalitesini iyileştirerek daha rekabetçi bir turizm sektörü oluşturmak üzere personelin mevcut becerilerini geliştirmesi ve yeni beceriler edinmesi sağlanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Üniversiteler, Yerel Yönetimler	2. GAP Bölgesinde turizmde insan kaynaklarının iyileştirilmesine yönelik yürütülen çalışmalar kapsamında sektör ve üniversite işbirliği güçlendirilecektir.
Tutarlı ve bütüncül turizm gelişimini sağlamak, varış noktalarının özgün kimliklerini oluşturmak ve yerel ekonomik döngüyü güçlendirmek üzere varış noktası yönetim örgütleri hayata geçirilecektir. (Kalkınma Planı p.526)		
Tedbir 526.3. Varış noktası yönetim örgütlenmesinde ihtiyaç duyulan insan kaynağı kapasitesi oluşturulacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), İçişleri Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı, Yerel Yönetimler,	1. İl Tanıtım ve Geliştirme Programı kapsamında oluşturulan İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulları, illerdeki tüm turizm bileşenlerini kapsayacak şekilde çalışmalarını sürdürecektir.

	İlgili STK'lar	
Ziyaretçi başına turizm gelirinin artırılması amacıyla daha fazla gelir bırakan turizm çeşitleri geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.527)		
Tedbir 527.2. Turizm çeşitlerinin planlı gelişimini sağlamak üzere ana plan ve strateji çalışmaları yürütülecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Tarım ve Orman Bakanlığı, Uludağ Alan Başkanlığı, Üniversiteler, Yerel Yönetimler, İlgili STK'lar	1. Kış turizminin sürdürülebilir gelişimini sağlamak üzere Uludağ Alan Planı çalışması tamamlanacaktır.
Tedbir 527.4. Turizm yatırımlarının sürdürülebilir bir anlayışla gerçekleştirilmesine yönelik planlama ve arazi tahsis çalışmalarına devam edilecek, turizm altyapı yatırımları gerçekleştirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bak., İçişleri Bakanlığı, Yerel Yönetimler, İlgili STK'lar	1. Dört adet ücretsiz halk plajı yapılacaktır.
Tedbir 527.5. Kültür ve turizm güzergâhları geliştirilerek ziyaretçi kalış süresinin ve harcamalarının artırılması sağlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), İçişleri Bakanlığı, Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Aj., Üniversiteler, Yerel Yönetimler, İlgili STK'lar	1. Kültürel ve turistik etkinliklerin tanıtımına yönelik faaliyetler artırılacak ve kültürel yolculuk rotalarının sayısı 20'ye çıkarılacaktır.
Turizm gelirinin artırılması, mevcut pazarlarımızın güçlendirilmesi, yeni pazarların oluşturulması ve harcama eğilimi yüksek ziyaretçilere ulaşılması amacıyla tanıtım faaliyetleri yürütülecektir. (Kalkınma Planı p.528)		
Tedbir 528.1. Türkiye markası altında ve odaklı bir biçimde yapılan	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), RTÜK, Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme A., Yerel Yönetimler,	1. GoTürkiye çatı markası altında yeni temalar ve varış noktaları geliştirilecek, dijital mecralarda tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilecektir.

etkin tanıtım faaliyetlerine devam edilecektir.	İlgili STK'lar	
Tedbir 528.2. Değişen tüketici eğilimleri ile teknolojik gelişmeler doğrultusunda yeni tanıtım stratejileri belirlenecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), RTÜK, Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme A., Yerel Yönetimler , İlgili STK'lar	1. Gelişen trendlere uygun olarak yeni mecralar belirlenecek ve hitap ettiği ülkelere göre tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilecektir.
Kamu yatırımlarına ayrılan kaynakların daha etkin şekilde kullanılması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.532)		
Tedbir 532.4. Kamu yatırım planlamasını güçlendirmek üzere yerel yönetimleri de kapsayacak şekilde tüm kurumlarda KÖİ dâhil tüm yatırım projelerinin hazırlanması, finansmanı, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi süreçlerinin uluslararası standartlara uygun şekilde gerçekleştirilmesi için kurumsal yapı güçlendirilecek, beşeri kapasite artırılabilecektir.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Yerel Yönetimler	1. Proje hazırlık, izleme ve değerlendirme konularında eğitimler verilecektir.
Kamu yatırımlarının bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarını giderecek şekilde uygulanması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.534)		
Tedbir 534.2. Merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki işbirliği ve koordinasyon geliştirilecek, yerel aktörlerin kamu yatırım planlamasında daha aktif rol	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S)	1. Merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasında eşgüdümlü çalışmalar yapılarak proje üretme kapasitesi güçlendirilecektir.

almasını sağlamak üzere katılımcılığı artıracak mekanizmalar kullanılacak ve proje üretme kapasitesi güçlendirilecektir.		
Mevcut ve yeni meslek alanları ile bu alanların gerektirdiği beceri düzeylerinin belirlenmesi ve güçlendirilmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.695)		
Tedbir 695.1. İşgücü piyasasında yaşanan dönüşüm çerçevesinde ara ve kalifiye işgücü ihtiyacına yönelik beceri geliştirme faaliyetleri gerçekleştirilecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bak. (S), Millî Eğitim Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Üniversiteler, Belediyeler, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Yeşil dönüşüm ve dijital dönüşümün gerçekleştiği sektör ve meslekler incelenerek bu alanlarda aktif işgücü programları etkin bir şekilde uygulanacaktır.
Tedbir 695.2. Sektörel bağlamda düşük ve yüksek otomasyon alanları belirlenecek, otomasyon süreçlerinin işgücü piyasası üzerindeki etkileri analiz edilecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bak.(S), Millî Eğitim Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Üniversiteler, Belediyeler, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. İşyerlerinin otomasyon süreçleri sektörel olarak değerlendirilecek ve soru formu aracılığıyla alınan bilgiler doğrultusunda yüksek otomasyon alanları belirlenecektir.
Sağlıklı yaşam tarzı teşvik edilerek bulaşıcı olmayan hastalık risklerine karşı koruyucu sağlık hizmetleri güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.706)		
Tedbir 706.1. Sağlıklı yaşam tarzının teşvik edilmesine yönelik sağlıklı beslenme, fiziksel aktivitenin artırılması gibi alışkanlıkların toplumsal tutuma dönüşmesi sağlanacak, bilinçlendirme faaliyetleri yürütülecek, sağlık okuryazarlığı teşvik edilerek birey	Sağlık Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bak., Millî Eğitim Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, YÖK, Üniversiteler, Yerel Yönetimler	1. Sağlıklı beslenme ve hareketli yaşam alışkanlıkları kazandırılmasına yönelik görsel medya paylaşımları yapılacak, halk eğitim faaliyetleri düzenlenecek ve internet ortamında güvenli sağlık bilgisi yayınlarına yer verilecektir. 2. İl sağlık müdürlükleri tarafından okullarda sağlıklı beslenme ve fiziksel aktivite konularında eğitimler verilecek, fiziksel aktivite etkinliklerinin düzenlenmesine devam edilecektir. 3. Birinci basamakta bulaşıcı olmayan hastalıkların önlenmesi amacıyla yürütülen beslenme danışmanlığı hizmeti sayısı

sorumluluğunun geliştirilmesi sağlanacaktır.		artırılacaktır.
Tedbir 706.2. İklim değişikliğinin sağlık üzerine olan etkisinin belirlenmesi ve azaltılması için kurumsal kapasite güçlendirilerek kurumlar arası işbirliği artırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bak., Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, YÖK, Üniversiteler, Yerel Yönetimler, STK'lar	1. Halk sağlığını iklim değişikliğinin olumsuz etkilerinden korumak amacıyla eylem planı hazırlanacaktır. 2. Hassas gruplara yönelik bilgilendirici ve yönlendirici broşür ve afişler hazırlanacaktır. 3. İklim duyarlı hastalık listesinin hazırlanması için İklim Değişikliği ve Sağlık Bilimsel Danışma Kurulu kurulacaktır.
Özel gereksinimi ve nadir hastalığı olan bireylere sunulan sağlık hizmetlerinin kapasitesi güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.707)		
Tedbir 707.4. Evde sağlık hizmetleri güçlendirilecek ve izleme takip sistemi geliştirilecektir.	Sağlık Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Belediyeler	1. Evde sağlık ve bakım hizmetlerine yönelik belirlenen performans göstergeleri doğrultusunda hizmetlerin sistem üzerinden takibi yapılacaktır. 2. Evde sağlık hizmetleri kapsamında kullanılan Evde Sağlık Yönetim Sistemi (ESYS) yazılım çalışmaları yapılacaktır. 3. Evde sağlık hizmeti alan hastalara yönelik memnuniyet anketi uygulanarak anket sonucunda gerekli görülen alanlarda iyileştirmeler yapılacaktır.
Bulaşıcı hastalıklara, ani sağlık şoklarına, afet ve acil durumlara hazırlık ve müdahale kapasitesi güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.708)		
Tedbir 708.1. Bulaşıcı hastalıklara yönelik mevcut tanı, takip ve erken uyarı sistemleri geliştirilecektir.	Sağlık Bakanlığı (S), İçişleri Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı,	1. Zoonotik ve vektörel hastalıklarla ilgili saha, tanı-tedavi rehberleri ve eğitim dokümanları oluşturulacak, mevzuatın güncelliği sağlanacaktır.

	Üniversiteler, Yerel Yönetimler	2. Vektör sürveyansının güçlendirilmesi için saha çalışmaları genişletilecek, vektör bankası oluşturulacak, vektör patojenite tespiti gerçekleştirilerek elde edilen veriler ilgili taraflarla paylaşılacaktır. 3. Vektör toplanması, taşınması ve tanımlanmasına yönelik saha ve laboratuvar ekipleri ile laboratuvar altyapıları güçlendirilecek ve çalışmalar yaygınlaştırılacaktır. 4. Salgın tespiti ve tahminlerinin daha isabetli olması ve salgınlara hızlı müdahale edilebilmesi amacıyla salgın tespiti ve tahminlerine yönelik modeller geliştirilecektir.
Tedbir 708.4. Küresel salgın ve afet gibi olağanüstü durumlarda sağlık hizmet sunucularının rol ve sorumluluklarını içeren yol haritaları belirlenecek, malzeme ve personel akışına ilişkin planlamalar etkin bir şekilde yapılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bak., İçişleri Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Üniversiteler, Yerel Yönetimler	1. Hizmetlerin sevk ve idaresine ilişkin hususların güncellenmesi amacıyla Acil Sağlık Hizmetleri Yönetmeliğinde değişiklik yapılacaktır. 2. Küresel afet gibi durumlarda halka arz edilen su kaynaklarındaki kirliliklerin yerinde tespiti ile halk sağlığının korunması, olası bir salgının önüne geçilmesi ve saha ihtiyaçlarının karşılanması için mobil laboratuvar altyapısı güçlendirilecektir.
Tedbir 708.5. Acil durumlarda güvenilir bilgi akışı ve koordinasyonun sağlanmasına yönelik altyapı ve kapasite güçlendirilecektir.	Sağlık Bakanlığı (S), İçişleri Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, Üniversiteler, Belediyeler	1. Haberleşme sağlayan sayısal telsiz sistemlerine yönelik entegrasyon sağlanan il sayısı artırılacaktır. 2. Kamu, özel ve vakıf üniversitesi hastanelerinin afet ve acil durumlarda ihtiyaç duyulacak kritik önemi haiz envanterinin etkin yönetimi için bu sağlık tesislerinin verilerini Kaynak Envanter ve Yatırım Yönetimi Sistemine iletebilecekleri entegrasyon altyapısı geliştirilecektir.

Birinci basamak sağlık tesislerinin sağlığın korunması ve geliştirilmesindeki rolü güçlendirilecek, hizmet basamakları içerisinde öncelikle kullanımı sağlanacak, basamaklar arası etkileşim geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.709)

Tedbir 709.1. Birinci basamak sağlık tesisleri nitelik ve nicelik olarak geliştirilerek bu birimlere başvuran kişilerin koruyucu, önleyici, tedavi edici sağlık hizmetlerini bütüncül olarak alabilmesi, böylece ikinci ve üçüncü basamak sağlık merkezlerine başvuruların azaltılması sağlanacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Üniversiteler, Yerel Yönetimler	1. 100 adet birinci basamak sağlık tesisinin inşaatı tamamlanacaktır. 2. Yeni aile hekimliği birimleri hizmete açılarak aile hekimliği birimi başına nüfusun 2.800 kişiye düşürülmesi sağlanacaktır.
--	---	---

Bağımlılıkla mücadeleyle yönelik sunulan hizmetlerin kapasitesi ile kalitesi iyileştirilecek, erişilebilirlik artırılacak ve hizmetlerin tamamlayıcı şekilde sunulması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.710)

Tedbir 710.2. Bağımlılığın önlenmesi için farklı nüfus gruplarına yönelik farkındalık artırma çalışmaları kapsamında iyi uygulama örnekleri ve müdahale programları güçlendirilerek sürdürülecek, bağımlılıkla mücadele kapsamında uygulanan mekanizmaların toplum tarafından bilinirliği artırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Üniversiteler, RTÜK, Belediyeler, STK'lar	1. Bağımlılığın sağlık üzerindeki olumsuz etkilerine yönelik etkinlikler düzenlenerek bağımlılıkla mücadeleyi destekleyici içerikler hazırlanacak ve Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu sosyal medya hesaplarında paylaşılacaktır. 2. Bağımlılığın önlenmesi için farklı nüfus gruplarına yönelik farkındalık artırma çalışmaları kapsamında yürütülen iyi uygulamaların paylaşıldığı bölge değerlendirme toplantıları yapılacaktır.
Tedbir 710.3. Danışmanlık, tedavi ve iyileştirme hizmeti alan bireylerin takiplerinin yapılması için ilgili birimler arasında eşgüdümeye yönelik	Sağlık Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı,	1. Yüz yüze bağımlılık danışmanlığı hizmeti veren merkezlerin sayısı ve sunulan hizmetlerin kalitesi artırılacaktır. 2. Danışmanlık merkezlerinde bağımlılık risk değerlendirme programları hayata geçirilecektir.

bilgişim altyapısı oluşturulacak, danışmanlık hizmetleri yüz yüze ve çağrı merkezleri aracılığıyla sürdürülecek, birinci basamak sağlık tesislerinde önleme ve psikososyal destek hizmetleri yaygınlaştırılacaktır.	Üniversiteler, Belediyeler, STK'lar	
Tedbir 710.4. Sigara bırakma poliklinikleri, bağımlılık danışma arındırma merkezleri, zorunlu tedavi kararlarının uygulandığı merkezler ile danışma, tedavi, iyileştirme ve sosyal uyum süreçlerinin bütünleşik bir şekilde sunulacağı BAHAR Merkezleri farklı nüfus gruplarının hizmet alımını kolaylaştıracak şekilde yaygınlaştırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Üniversiteler, Belediyeler, STK'lar	1. Sigara bırakma polikliniklerinin ösayısı artırılacak, uzaktan sigara bırakma poliklinik hizmetleri yaygınlaştırılacaktır. 2. Bağımlılıkla mücadelede hizmet veren sağlık kuruluşlarının bilinirliğini artıracak farkındalık çalışmaları yapılacaktır. 3. Sigara bırakma polikliniklerinde sigara bırakma tedavisinde kullanılan farmakolojik tedavilerin sürekliliği sağlanacaktır. 4. Kamu kurumlarında sigara bırakma danışmanlığı hizmetleri yaygınlaştırılacaktır.
Aktif yaşlanmaya yönelik koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetlerinin kapasitesi iyileştirilecek ve artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.712)		
Tedbir 712.1. Yaşlı bakımında sağlık ve sosyal hizmetleri bir araya getiren bakış açısıyla yeni bir model oluşturulacak, bu kapsamda kurumlar arası koordinasyon sağlanacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Üniversiteler, Belediyeler	1. Yaşlılara yönelik sağlık hizmet sunumunda birimler ve basamaklar arasındaki entegrasyon güçlendirilecektir.
Tedbir 712.2. Yaşlılara yönelik koruyucu ve tedavi edici hizmetlerin güçlendirilmesi sağlanacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Üniversiteler,	1. HYP kapsamında yer alan çok yönlü yaşlı değerlendirmesi ve izlemi modülünün aile hekimliği birimleri tarafından yaygın ve etkili bir şekilde kullanılması sağlanacaktır.

	Belediyeler	2. Kronik hastalık yönetimine aktif katılımın sağlanabilmesi için yaşlıların HYP'nin getirdiği yenilik ve hizmetler hakkında farkındalığı artırılacaktır.
Tedbir 712.3. Yaşlı sağlığı (geriatri) ve palyatif bakım hizmetleri sunan merkezlerin sayısı artırılacak, evde sağlık ve bakım hizmetleriyle entegrasyonu sağlanacak ve yaşlıların sağlık hizmetlerine ulaşımı kolaylaştırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Üniversiteler, Belediyeler	1. Sağlıklı Yaş Alma Merkezleri (YAŞAM) sayısı artırılacaktır. 2. Palyatif bakım merkezlerinin sayısı artırılacaktır.
Aileye yönelik hizmetlerin niteliği ve niceliği geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.720)		
Tedbir 720.1. Aileye yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin içeriği kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve STK'larla işbirliği içerisinde çeşitlendirilerek yaygınlaştırılacak, eğitim, rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinde ihtisaslaşma sağlanacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Gençlik ve Spor Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Üniversiteler, Yerel Yönetimler, STK'lar	1. Kamu, özel sektör ve STK'larla işbirliği protokolleri imzalanarak aile eğitimleri ve evlilik öncesi eğitimler yaygınlaştırılacaktır. 2. Modüler Aile Eğitim Programı kapsamında, uygulayıcı ve aile eğitimleri yaygınlaştırılacaktır. 3. Çevrimiçi Psikolojik Destek ve Aile Danışmanlığı hizmetinin pilot uygulaması gerçekleştirilecek ve hizmetin ülke geneline yaygınlaştırılması sağlanacaktır.
İş ve aile yaşamının uyumlaştırılmasına yönelik çalışmalara hız verilecektir. (Kalkınma Planı p.721)		
Tedbir 721.2. Çocuk, yaşlı ve engelli bakım hizmetlerinin niteliği ve niceliği iyileştirilerek yaygınlaştırılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, İlgili STK'lar	1. Çocuk, engelli ve yaşlı bakımına yönelik hizmetler çeşitlendirilecek ve yaygınlaştırılacaktır. 2. Bakım kuruluşlarında görevli personele yönelik hizmet içi eğitim düzenlenecektir.

**Afet ve kriz dönemlerinde ailelerin ekonomik, sosyal ve psikolojik olarak güçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.
(Kalkınma Planı p.724)**

Tedbir 724.3. Afet ve acil durumlarda risk azaltma ve müdahale çalışmaları aile odaklı yaklaşımla güçlendirilecektir.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), AFAD, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, İlgili STK'lar	1. Afet ve acil durumlarda görev alan tüm afet personeline afet ve acil durum hizmetlerinin insanı ve aileyi odağına alacak şekilde yürütülmesine yönelik farkındalık oluşturulacaktır.
--	--	---

Kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanması ve kadınların güçlenmesi önceliğinin tüm plan, program, politika geliştirme ve uygulama süreçlerinde yer alması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.726)

Tedbir 726.1. Kurumlarca toplanan verilerin cinsiyet, yaş, göçmenlik statüsü, engellilik, coğrafi konum gibi nitelikler bazında üretilmesi sağlanacak ve buna dayalı analizler gerçekleştirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler	1. Eğitim, sağlık ve istihdam alanlarında üretilen verilerin cinsiyet, engellilik, yaş, göçmenlik ve coğrafi konum gibi nitelikler bazında geliştirilmesi sağlanacaktır.
--	---	--

Kadınların eğitim, istihdam ve karar alma mekanizmalarına katılımı ile temsillerinin artırılması için kota ve ilave destekler gibi “geçici özel önlemler” tanımlanarak uygulanacaktır. (Kalkınma Planı p.727)

Tedbir 727.1. Kamu, özel sektör, siyaset dâhil tüm karar alma mekanizmalarında ve yönetimin her kademesinde nüfusun yarısını oluşturan kadınların temsili ve katılımının artırılması hedefiyle, aşamalı bir geçiş için çalışmalar yapılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), İçişleri Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bak., İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, STK'lar	1. Kadınların karar alma mekanizmalarına katılımı konusunda uygulamaya dönük olmak üzere etkin ve eşit temsil odaklı istişare toplantıları gerçekleştirilecek ve politika belgesi oluşturulacaktır.
--	---	---

Kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel hayata eşit katılımının yanı sıra eşit işe eşit ücret ilkesinin benimsendiği koşullarda istihdamının artırılması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.728)

Tedbir 728.1. Merkezi yönetim, yerel yönetimler, özel sektör ve STK'larla işbirliğiyle kadın istihdamını artırmak üzere kaliteli, ekonomik ve erişilebilir bakım hizmetlerine ilişkin alternatif modeller geliştirilmesi ve pilot uygulamaları takiben yaygınlaştırılması sağlanacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, STK'lar	1. Kadın istihdamını artırmak üzere kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör, yerel yönetimler ve STK'lar tarafından uygulanmakta olan bakım modellerinin incelenmesi ile etkin ve erişilebilir alternatif modellerin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 728.3. İkiz dönüşümle değişen işgücü piyasasına kadınların tam, eşit, güvenceli ve etkin katılımlarının sağlanması, bu kapsamda ortaya çıkacak yeni beceri ve yeteneklerin kadınlara kazandırılmasına yönelik programlar geliştirilecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, STK'lar	1. Kadınlara, ikiz dönüşüm sürecinde ortaya çıkacak yeni becerilerin kazandırılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.
Kadınlara yönelik şiddet ile erken yaşta ve zorla evliliklerle sıfır tolerans ilkesiyle mücadele edilecek, şiddetin önlenmesi ve şiddet mağdurlarının güçlenmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.729)		
Tedbir 729.1. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet ve erken yaşta evliliklerle mücadeleye ilişkin yasal düzenlemelerin şiddete sıfır tolerans anlayışıyla daha etkin bir şekilde uygulanması sağlanacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, STK'lar	1. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele V. Ulusal Eylem Planının (2026-2030) tanıtımına ilişkin farklı sektörlerden paydaş kurum ve kuruluşlar ile çalışmalar gerçekleştirilecektir.

Tedbir 729.2. Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkin sunumuna yönelik kurumsal kapasite geliştirilecek, hizmet standartları uygulanacak ve sistematik, güvenilir ve karşılaştırılabilir verilerin toplanması sağlanacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bak. (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Nüfusun yoğun olduğu illerde ŞÖNİM kuruluşları yaygınlaştırılacaktır. 2. Kadın konukevlerinin ihtisaslaşma çalışmaları kapsamında, kadın konukevlerinin ihtisas kuruluşuna dönüştürülmesi çalışmalarına devam edilecektir.
Tedbir 729.3. Kadınlara ve kız çocuklarına karşı her türlü şiddet ile topyekûn mücadele kapsamında toplumsal farkındalık ve duyarlılığın artırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülecektir.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Modüler Eğitim Programı kapsamında okullarda, üniversitelerde ve erkeklerin yoğun olduğu alanlarda farkındalık eğitimleri gerçekleştirilecektir. 2. Kadın konukevlerinden hizmet alan 15 bin kadına farkındalık ve bilgilendirme eğitimleri verilecektir.
Çocuk işçiliğinin önlenmesine yönelik mücadele kararlılıkla sürdürülecektir. (Kalkınma Planı p.734)		
Tedbir 734.2. Çocuk işçiliği ile mücadelede, merkezi düzeyde üretilen politikaların yerel düzeyde uygulanabilirliği ve izlenebilirliği artırılacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), İçişleri Bakanlığı, Yerel Yönetimler	1. Çocuk işçiliğinin izlenebilmesi amacıyla hazırlanan Çocuk İşçiliği Riski Takip Sistemi illerdeki Çocuk İşçiliği ile Mücadele Birimlerinin kullanımına açılarak il verilerinin merkezi düzeyde izlenmesi ve takip edilmesi sağlanacaktır.
Çocuk adalet sisteminin çocuğun üstün yararı ilkesi ve onarıcı adalet yaklaşımıyla yapılandırılması sürdürülecektir. (Kalkınma Planı p.735)		
Tedbir 735.5. Çocukların suça	İçişleri Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı,	1. Çocuk suçları ile mücadele kapsamında çocukların suça maruz kalmalarının önlenmesine yönelik kurumsal kapasite

maruz kalmalarının önlenmesine yönelik kurumların kapasitesi artırılabacaktır.	Millî Eğitim Bakanlığı, Yerel Yönetimler , İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	artırılacak olup 15 İlçe Jandarma Komutanlığı bünyesinde Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Çocuk Kısım Amirliği oluşturulacaktır.
Korunmaya ihtiyacı olan çocuklara, çocukların bireysel ihtiyaçları ve özellikleri doğrultusunda nitelikli hizmetler sunulacak, aile odaklı hizmetlerin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.737)		
Tedbir 737.2. “Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti”nin etkinliği ve sosyal destek boyutu güçlendirilecektir.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Gençlik ve Spor Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, TÜBİTAK, Üniversiteler, Belediyeler , STK'lar	1. SED Hizmetinin Etkinliğinin Artırılması Projesi kapsamında SED hizmetinden yararlanan çocuklar için akademik, sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler düzenlenecektir. 2. SED Hizmetinin etkinliğinin tespiti ve sistemin güçlendirilmesi için etki analizi projesi yürütülecektir.
Engellilere yönelik sosyal hizmetlerin niteliği ve niceliği artırılabacaktır. (Kalkınma Planı p.754)		
Tedbir 754.1. Engellilere yönelik gündüzlü bakım hizmetleri etkinleştirilecek ve ülke geneline yaygınlaştırılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler , STK'lar	1. Gündüzlü bakım merkezlerine ilişkin mevzuat altyapısı tamamlanacaktır. 2. 2828 sayılı Kanunda düzenleme yapılarak Aktif Yaşam Merkezi tanımının kuruluşta tam gün, yarım gün ya da seanslı gündüzlü bakımı da içerecek şekilde yeniden yapılması sağlanacaktır. 3. Engellilere yönelik geçici ve misafir bakım hizmeti yaygınlaştırılacaktır.
Tedbir 754.4. Engelli bireylerin toplumsal yaşama katılımı ile bakım ve rehabilitasyon hizmetlerine ilişkin yerel yönetimler ve STK'lar da dâhil	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları , STK'lar	1. Kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum temsilcilerine yönelik engelliliğin ana akımlaştırılması ve hak temelli yaklaşım konularında eğitim verilecektir. 2. Engelli Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu toplantıları gerçekleştirilecektir.

olmak üzere ilgili kurumlar arası koordinasyon geliştirilecektir.		
Gençlerin fiziki, sosyal ve muhakeme yönüyle gelişimleri ile yenilikçi ve girişimci niteliklerini destekleyen bilim, sanat, kültür ve spor faaliyetlerine katılımları özendirilecektir. (Kalkınma Planı p.746)		
Tedbir 746.4. Gençlerin okuma, anlama, düşünme yetilerini geliştirici, kendilerini sözel ve yazılı olarak ifade edebilmelerine imkân sağlayıcı ortamların sayısı ve niteliği artırılacaktır.	Gençlik ve Spor Bakanlığı (S), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, RTÜK, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kitap Okuma Halkaları faaliyetleri ve yapılacak kitap tahlilleri ile gençlere kitap okuma alışkanlığı kazandırılması sağlanacaktır. 2. Eğitim Yönetim Sistemi kullanıcı dostu bir sistem olması yönünde geliştirilecektir. 3. Eğitim Deneyim Uygulama internet sitesinin (edu.gsb.gov.tr) içeriği gençlerin ihtiyaçlarına göre zenginleştirilecektir. 4. Gençlik Radyosu ve diğer radyo kanalları ile sosyal medyada gençlerin gelişimlerine katkı sağlayacak konulara ilişkin yayınlar yapılacaktır. 5. Kamu kurumları ve STK'larla işbirliği içerisinde yayın faaliyetlerinin sayısı ve niteliği artırılarak okullar, yurtlar, gençlik merkezleri, genç ofisler, kitap kafeler ve spor tesisleri gibi yerlerde gençlerin hizmetine sunulacaktır.
Tedbir 746.11. Gençlerin gönüllülük faaliyetlerine ilişkin bilinçlendirilmesi ve katılımlarının artırılmasına yönelik çalışma yürütülecektir.	Gençlik ve Spor Bakanlığı (S), İçişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, YÖK, Üniversiteler, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Gençlik merkezleri ve genç ofisler aracılığıyla Gönüllülük Kulübü ve Gençlerin İyilik Ağacı kulüp çalışmalarına devam edilecektir. 2. Gönüllülük ve Gönüllü Yönetimi Eğitimleri gerçekleştirilecektir. 3. AnadoluyuzBiz ve Damla Gönüllülük Hareketi projeleri gerçekleştirilecek, gönüllülük projeleri kapsamında gençlerin gönüllülük faaliyetlerine ilişkin bilinçlendirilmesi ve katılımlarının artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.

		4. Üniversitelerin müfredatında yer alan seçmeli gönüllülük çalışmaları dersinin etkin şekilde yürütülebilmesi amacıyla üniversitelerle işbirlikleri gerçekleştirilecektir. 5. Yurtlarda Gönül Bağı Etkinlikleri, Gönüllülük Yönetimi Kursu, Bilgiden Bilince Konferansları, Çevre Faaliyetleri ile Komşum Projesi uygulanacaktır.
Engellilere yönelik sosyal hizmetlerin niteliği ve niceliği artırılabacaktır. (Kalkınma Planı p.754)		
Tedbir 754.1. Engellilere yönelik gündüzlü bakım hizmetleri etkinleştirilecek ve ülke geneline yaygınlaştırılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, STK'lar	1. Gündüzlü bakım merkezlerine ilişkin mevzuat altyapısı tamamlanacaktır. 2. 2828 sayılı Kanunda düzenleme yapılarak Aktif Yaşam Merkezi tanımının kuruluşta tam gün, yarım gün ya da seanslı gündüzlü bakımı da içerecek şekilde yeniden yapılması sağlanacaktır. 3. Engellilere yönelik geçici ve misafir bakım hizmeti yaygınlaştırılacaktır.
Tedbir 754.4. Engelli bireylerin toplumsal yaşama katılımı ile bakım ve rehabilitasyon hizmetlerine ilişkin yerel yönetimler ve STK'lar da dâhil olmak üzere ilgili kurumlar arası koordinasyon geliştirilecektir.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, STK'lar	1. Kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum temsilcilerine yönelik engelliliğin ana akımlaştırılması ve hak temelli yaklaşım konularında eğitim verilecektir. 2. Engelli Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu toplantıları gerçekleştirilecektir.
Engelli bireylere sunulan hizmetlerde bireysel gereksinim ve destekler dikkate alınarak engellilerin bağımsız olarak toplumsal yaşama katılımları sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.755)		
Tedbir 755.1. Bağımsız yaşamı destekleyici modeller ve iyi uygulama örnekleri incelenerek	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler,	1. Toplum temelli hizmetlerin çeşitlendirilmesine yönelik olarak iyi uygulama örnekleri incelenerek raporlanacaktır.

bunların ülkemizde uygulanabilirliği konusunda analizler ve çalışmalar yapılacaktır.	STK'lar	
Fiziksel çevre şartları, ulaşım hizmetleri, internet siteleri, mobil uygulamalar, basılı, dijital ve görsel medya yayınları ile kamusal hizmetler engellilerin erişilebilirliğine uygun hale getirilecektir. (Kalkınma Planı p.763)		
Tedbir 763.1. Erişilebilirliği ilgilendiren işlerde çalışan meslek grupları başta olmak üzere toplumun tüm kesimlerinde erişilebilirlik konusunda bilgi ve farkındalığın artırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), İçişleri Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Yerel Yönetimler	1. Farklı meslek gruplarına yönelik erişilebilirlik konusunda eğitimler düzenlenecektir.
Sosyal hizmet modellerinin çeşitlendirilmesi ve yaygınlaştırılması sağlanacak, bu hizmetlerin niteliği artırılabilecektir. (Kalkınma Planı p.768)		
Tedbir 768.1. Bakım hizmetlerinde öncelikle aile yanında veya evde bakım teşvik edilecek, destek hizmetleri ile gündüzlü bakım hizmetleri yaygınlaştırılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler	1. Türkiye genelinde ihtiyaç duyulan gündüzlü bakım merkezlerine yönelik ihtiyaç tespiti yapılacak, ihtiyaca göre gündüzlü bakım merkezleri yaygınlaştırılacaktır. 2. Koruyucu Aile Hizmetinin tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilecektir.
Tedbir 768.3. Sosyal hizmet alanında faaliyet gösteren personelin niteliği artırılacak ve ihtisaslaşması yönünde çalışmalar yapılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Üniversiteler, Yerel Yönetimler, STK'lar	1. Bakım süreçlerinde yer alan personelin çeşitli alanlar açısından uzmanlaşmasına yönelik eğitimler düzenlenecektir. 2. İhtisas çocuk bakım kuruluşlarında görev yapan meslek elemanlarına ihtisas eğitimleri verilecektir.

Sosyal hizmet ve yardımların bilinirliği sağlanarak gönüllülük özendirilecektir. (Kalkınma Planı p.769)

Tedbir 769.1. Vatandaşların ve sivil toplumun sosyal hizmet ve yardımlara katılımına yönelik tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri yürütülecektir.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Yerel Yönetimler, STK'lar	1. Engellilik alanında faaliyet gösteren STK'ların kapasitelerinin güçlendirilmesine yönelik savunuculuk, hak temelli yaklaşım, şikayet mekanizmaları, proje geliştirme gibi konuları kapsayan materyal geliştirilecektir. 2. Yaşlılık alanında faaliyet gösteren STK'ların kapasitelerinin güçlendirilmesine yönelik çalıştay gerçekleştirilecektir. 3. SYDV'lerin fon toplama kapasitesinin geliştirilmesi ve bilinirliğinin artırılması için vatandaşlara yönelik tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri yürütülecektir.
---	--	--

Sosyal yardım sisteminin etkinliği artırılabilecektir. (Kalkınma Planı p.771)

Tedbir 771.2. Sosyal yardım sistemi gözden geçirilecek, işgücüne katılıma mani olmayacak şekilde bütünleşik bir yapıda, aile odaklı ve fert başına asgari bir geliri garanti edecek şekilde yeniden kurgulanacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Yerel Yönetimler	1. Sosyal yardım programlarının bütünleşik bir yapıda aile odaklı olarak hayata geçirilmesine yönelik teknik altyapı, analiz ve raporlama çalışmaları yürütülecektir. 2. Sosyal yardım programlarının bütünleşik bir yapıda aile odaklı olarak hayata geçirilmesine yönelik mevzuat çalışmaları yürütülecektir.
Tedbir 771.3. Sosyal yardımlara ilişkin düzenli takip ve inceleme mekanizması oluşturulacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Yerel Yönetimler	1. Sosyal yardım programlarına yönelik izleme ve değerlendirme çalışmaları yürütülecek, yardım programlarının yürütücüsü SYDV'lerin performansı ölçülecektir.

Sosyal yardım ve hizmetler altyapısı, afetler gibi olağanüstü durumlara hazırlıklı olma doğrultusunda güçlendirilecek ve kurumlar arası koordinasyon artırılabacaktır. (Kalkınma Planı p.774)

Tedbir 774.1. Öncelikle yoksullar, kadınlar, çocuklar, engelliler ve yaşlılar olmak üzere nüfusun tümünün afetler ile ekonomik, sosyal ve çevre sorunları gibi durumlar için dirençleri artırılabacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bak., İçişleri Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, STK'lar, Yerel Yönetimler	1. İhtiyaç sahibi kadınlara verilen koruyucu önleyici eğitimler arasında yer alan Afet Bilinci ile Doğa ve Çevre Bilinci eğitimleri yaygınlaştıracak, sıfır atık uygulamaları yaygınlaştırılarak hedef kitledeki vatandaşların farkındalıklarının artırılması sağlanacaktır. 2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) bünyesinde kadınlara yönelik hizmet sunan kuruluş binaları afet ve acil durumlara hazırlıklı hale getirilecektir. 3. Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) Hizmetinde afet durumlarında hızlı müdahale için afet durumu rapor geliştirmesi yapılacaktır. 4. ASHB'ye bağlı yatılı ve gündüzlü bakım kuruluşlarından hizmet alan engelli ve yaşlı bireylere yönelik yerel kaynaklarla işbirliği içerisinde eğitimler düzenlenecektir. 5. Afet ve acil durumlarda psikososyal destek hizmet kalitesinin geliştirilerek afetlere dirençli toplum oluşturulması amacıyla personel kapasitesini geliştirmeye yönelik eğitimler düzenlenecektir.
---	--	---

Yurt içi ve yurt dışındaki kültür mirasımız, toplumun kültür, tarih ve estetik bilincini geliştirecek, kültür turizmne katkı sağlayacak ve afet riskini dikkate alacak şekilde korunacak, taşınmaz vakıf kültür varlıklarına vakfiye şartları doğrultusunda işlevsellik kazandırılacaktır. (Kalkınma Planı p.780)

Tedbir 780.2. Tarihi kent dokularına yönelik kentsel tasarımlar yapılacak, tarihi kent bölgeleri bu tasarımlara göre bütüncül anlayışla iyileştirilecektir	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bak., Yerel Yönetimler, Üniversiteler, STK'lar	1. Kent merkezindeki tarihi eserler bütüncül bir anlayışla restore edilerek kentlere açık hava müzesi hüviyeti kazandırılacaktır. 2. Beş adet koruma amaçlı imar planı tamamlanacaktır.
--	---	--

Kültür ve sanata erişim ve katılım olanakları artırılabacaktır. (Kalkınma Planı p.783)

Tedbir 783.4. Kültür ve sanat hizmetlerinin sunumunda mahalli idareler, özel sektör ve sivil toplumun rolü güçlendirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler , STK'lar	1. Türkiye Kültür Yolları Festivalleri kapsamına dâhil edilen il sayısı 25'e çıkartılacaktır.
---	---	---

Klasik ve Çağdaş Türk Sanatları yaygınlaştırılacaktır. (Kalkınma Planı p.784)

Tedbir 784.1. Türk-İslam tarihinin farklı dönemlerine ait kültürel mirasımıza öncelik verilmek suretiyle, kültürel mirasımızın araştırılması, korunması, günümüz toplumuna ve gelecek kuşaklara aktarılması sağlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler	1. Kosova, Makedonya ve Kıbrıs'ta bulunan vakıf eserlerinin arşiv belgelerinin tespit, tercüme ve transkript çalışmaları yürütülecektir. 2. Kültür varlıklarımızı tanıtıcı mahiyetteki kitabe, tabela, yönlendirme levhaları, semboller gibi unsurlar uzman bir heyet tarafından incelenecek, bunlar kültür varlıklarımızın özünü ve özgünlüğünü ortaya çıkaracak şekilde düzenlenecektir. 3. Cumhuriyet Dönemi Türk Sanatı Tarihi Projesi, Türk Sanatında Sanatçılar Ansiklopedisi, Türkiye Giyinme Kimliği Dijital Platformu proje internet siteleri açılacaktır.
---	--	---

Nitelikli din hizmetleri ile toplumun birlik, beraberlik, barış ve huzur içinde manevi bütünlüğüne katkı sağlanacak, yaygın din eğitimi toplumun tüm kesimlerine ulaştırılacaktır. (Kalkınma Planı p.789)

Tedbir 789.3 Toplumun güncel ihtiyaçlarını karşılamak, kasıtlı, yanlış ve hurafeye dayalı yaklaşımları ayırt ederek temel dini bilgilere doğru ve sağlıklı biçimde erişimini sağlamak amacıyla yazılı, görsel ve işitsel kanallar aracılığıyla	Diyanet İşleri Başkanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, YÖK, Üniversiteler, Yerel Yönetimler , STK'lar	1. Dini bilgilere doğru ve sağlıklı biçimde erişim sağlanmasına yönelik basılmış olan eserler ücretsiz dağıtılacaktır. 2. Dini bilgilere doğru ve sağlıklı biçimde erişim sağlanmasına yönelik yabancı dil ve lehçelerde eserler basılacaktır. 3. Türk İslam sanatlarına yönelik atölye ve sergi çalışmaları yapılacaktır.
---	---	--

etkin bir bilgilendirme imkânı sunulacaktır.		
Tedbir 789.4. Ailenin korunmasına yönelik manevi destek programları ve eğitimleri artırılabacaktır.	Diyanet İşleri Başkanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, YÖK, Üniversiteler, Yerel Yönetimler , STK'lar	1. Aile içi şiddetin önlenmesine yönelik manevi eğitim faaliyetleri artırılabacak ve çeşitlendirilecektir.
Her yaştan vatandaşın sportif faaliyetlere düzenli katılımları teşvik edilecektir. (Kalkınma Planı p.795)		
Tedbir 795.1. Spor imkânları yerel düzeyde geliştirilerek erken yaşlardan itibaren spor eğitimi verilecek, her yaştan vatandaşın sportif faaliyetlere düzenli katılımı teşvik edilecektir.	Gençlik ve Spor Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler	1. GSB Spor Okulları ve GSB Engelsiz Spor Okulları faaliyetleri yıl boyunca tüm spor dallarında sürdürülecektir.
Tedbir 795.2. Yerel yönetimler yaşta olmak üzere tüm paydaşlarla işbirliği yapılarak vatandaşların spora olan ilgisi artırılacak, sağlık için spor ve rekreasyon temalı projeler ile kampanyalar geliştirilecektir.	Gençlik ve Spor Bakanlığı (S), Diyanet İşleri Başkanlığı, Yerel Yönetimler	1. Sokaklar Bizim, Koşabiliyorken Koş, Yüzme Bilmeyen Kalmasın ve Diyanet Yaz Kur'an Kursuna Kayıtlı Çocuklara Yönelik Spor Programı ve kadınlara yönelik spor projeleriyle vatandaşın spora olan ilgisinin artırılması sağlanacaktır.

İlkokul çağındaki öğrencilerin spor dallarını tanımaları ve yaşam boyu aktif olarak düzenli spor yapmaları spor kulüpleriyle işbirliği içerisinde sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.796)

Tedbir 796.3. Okul ve mahalle spor kulüplerinin dijital ortama entegrasyonu ile izlenmesi ve değerlendirilmesi kolaylaştırılacaktır.	Gençlik ve Spor Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler	1. Spor bilgi sisteminin geliştirilmesi çalışmalarına devam edilecektir.
---	---	--

Demografik fırsat penceresinin sunmuş olduğu avantajlardan azami düzeyde faydalanılacaktır. (Kalkınma Planı p.804)

Tedbir 804.1. Genç nüfusun eğitim, iş ve üretim yaşamına katılımını artıracak çalışmalar yürütülecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, YÖK, İŞKUR, TÜİK, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. 2024-2028 Ulusal İstihdam Stratejisi içinde gençlerin istihdama katılımlarının desteklenmesi için Kapsayıcı İstihdamın Geliştirilmesi başlığı altında yer verilen politika, tedbir ve hedeflerin ilgili kurumlarca izleme ve değerlendirme çalışmaları yürütülecektir.
---	---	---

Aktif ve sağlıklı yaşlanma için yaşlılara sunulan sağlık ve bakım hizmetlerinin etkinliğinin ve kalitesinin artırılması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.805)

Tedbir 805.6. Gündüzlü bakım ve uzun süreli bakım hizmetlerinin etkinliği artırılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Sağlık Bakanlığı, Yerel Yönetimler	1. Yaşlı bireylere yönelik gündüzlü bakım ve aktif yaşam merkezleri mevzuat altyapısı tamamlanacaktır. 2. Yeni bir yaşlı bakım modeli çalışılarak raporlaştırılacaktır. 3. Demans alanında ihtisaslaşmış yatılı kuruluş sayısı artırılacaktır.
--	---	--

Yaşlılara yönelik eğitim ve yaşam boyu öğrenme olanakları geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.809)

Tedbir 809.4. Kişilerin kendi yaşlılık planlamalarını yapabilmeleri için farkındalık çalışmaları yapılacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Millî Eğitim Bakanlığı, Belediyeler	1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı il müdürlükleri ve SHM'ler üzerinden kişisel yaşlılık planlaması farkındalık çalışmaları kapsamında eğitim ve seminerler düzenlenecektir.
---	--	---

Yaşlıların bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanımı ve dijital becerileri geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.811)

Tedbir 811.3. e-Devlet ve enabız gibi temel kamu yönetimi hizmetlerinin yaşlı nüfus tarafından güvenli ve etkin şekilde kullanılmasına yönelik eğitimler ve çalışmalar yürütülecektir.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Üniversiteler, Belediyeler	1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı yatılı ve gündüzlü yaşlı bakım kuruluşlarından hizmet alan yaşlılara yönelik temel kamu hizmetlerine ilişkin eğitimler düzenlenecektir.
---	---	---

Olası bir deprem sonrasında can ve mal kaybının en az seviyede tutulabilmesi için Marmara bölgesinde gerekli risk azaltma çalışmalarına devam edilecektir. (Kalkınma Planı p.838)

Tedbir 838.2. Marmara bölgesinde afet ve acil durumlarda kullanılması planlanan geçici barınma alanlarının kapasitelerinin artırılması ve gerekli sosyal donatılarının tamamlanması sağlanacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bak., AFAD, Yerel Yönetimler, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Marmara bölgesindeki afet ve acil durumlarda kullanılması planlanan geçici barınma alanlarının kesin tespiti yapılarak güncellenecek, belirlenecek bu alanlarda ilgili valilik ve belediye tarafından geçici barınma merkezlerinin altyapılarının hazır hale getirilmesi ve imar planlarına işlenmesi sağlanacaktır.
---	--	---

Kentsel dönüşümün şehir dokusuna, estetiğine ve kimliğine uygun şekilde yerinde dönüşüm anlayışıyla, yaşam kalitesini yükseltme ile kent aidiyetini ve yerel bağları güçlendirme amacı çerçevesinde farklı müdahale türlerini içeren bütüncül bir bakış açısıyla yürütülmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.843)

Tedbir 843.1. Kentsel dönüşüm uygulamaları, farklı kentsel sorunlarla ortaya çıkan dönüşüm ihtiyaçlarını gözeterek ve farklı müdahale türlerini içerecek şekilde bütüncül bir yaklaşımla geliştirilecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bak.(S), Kentsel Dönüşüm Başkanlığı, İLBANK, TOKİ, Yerel Yönetimler	1. İstanbul başta olmak üzere ilan edilen tüm dönüşüm alanlarında mevcut durum analizleri yapılarak çevresel, sosyal, fiziki ve ekonomik yapı özellikleri doğrultusunda dönüşüm çalışmalarına devam edilecektir.
Tedbir 843.3. Kentsel dönüşüm strateji belgelerinin hazırlanması zorunlu hale getirilecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bak.(S), Kentsel Dönüşüm Başkanlığı, Yerel Yönetimler	1. Kentsel dönüşüm strateji belgelerinin hazırlanmasının zorunlu hale getirilmesi için mevzuat düzenlemesi yapılacaktır.
Şehirlerin planlamasında iklim değişikliği ve afetlere karşı dirençliliğin sağlanması, coğrafi özellikler ile kültürel ve doğal değerlerin gözetilmesi esas alınacak, başta yeşil alanlar olmak üzere kamusal alanların erişilebilirlik ve kapsayıcılık ilkesi çerçevesinde oluşturulması ve korunması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.851)		
Tedbir 851.7. Şehirlerde yeşil alanlar şehir büyüklüğü, nüfus yoğunluğu, erişilebilirliği ile iklim ve coğrafyaya göre belirlenen tasarım kriterleri gözetilerek yeşil şehir vizyonu çerçevesinde bütüncül bir yaklaşımla planlanarak artırılacak, bu kriterler doğrultusunda tüm illerde millet bahçesi çalışmaları sürdürülecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değ. Bak. (S), TOKİ, Yerel Yönetimler	1. 90 milyon m2 alanda millet bahçelerine ilişkin yer seçimi, projelendirme ve yapım çalışmaları yürütülecektir.

Kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.854)

Tedbir 854.1. Kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesine ilişkin kriterler uluslararası göstergeler dikkate alınarak geliştirilecek, ölçüm ve izlemeye yönelik mekanizma oluşturulacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değ. Bak. (S), Yerel Yönetimler	1. Kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesine ilişkin kentleri izleme sistemi geliştirilerek yaygınlaştırılacaktır.
Kahramanmaraş ve Hatay merkezli depremlerden etkilenen şehirler tarihi, sosyal ve kültürel dokuları gözetilerek iklim dostu, afete dirençli ve yaşam kalitesini yükselten bir şehircilik anlayışıyla yeniden inşa edilecektir. (Kalkınma Planı p.855)		
Tedbir 855.3. Şehir merkezlerinde depremden hasar görmüş sembolik ve manevi değeri yüksek kültürel mirasın korunması ve onarımı sağlanacak, kent kültürünü yaşatan ve toplumun hatıralarının biriktiği alanlar aslına uygun olarak yeniden inşa edilecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değ.Bak.(S), Yerel Yönetimler	1. 2023 yılı Şubat ayında meydana gelen depremlerde yoğun yıkım yaşanan Hatay, Kahramanmaraş, Adıyaman, Malatya, Osmaniye ve Gaziantep illerinde tarihi ve kültürel değeri haiz kent merkezlerinde yeniden inşa çalışmalarına devam edilecektir.
Sayısal, güncel ve güvenilir kadastro verilerinin sunulması için altyapı çalışmaları tamamlanacak, bütünleşik mülkiyet verilerinin elektronik ortamda sunulması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.858)		
Tedbir 858.3. Kentsel alanlarda üç boyutlu şehir ve bina modelleri üretimi gerçekleştirilecek, çok boyutlu kadastro altyapısı kurulacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değ. Bak. (S), TKGM, Yerel Yönetimler	1. Kentlerde üç boyutlu şehir ve üç boyutlu bina modellerinin üretilmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir.

Gayrimenkul piyasasının etkin işlemesine katkı sağlanması amacıyla gayrimenkullerin gerçek değerinin takibine yönelik mekanizma kurulacaktır. (Kalkınma Planı p.859)

Tedbir 859.1. Gayrimenkul değer değişimlerinin takip edilmesi ve taşınmaz değer haritalarının oluşturulabilmesi için teknik altyapı geliştirilecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değ. Bakanlığı (S), GİB, TKGM, Yerel Yönetimler	1. Taşınmazların değerlerine yönelik veriler ile mülkiyet bilgilerinin tutulmasına yönelik Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemine entegre bir gayrimenkul değer bilgi merkezi kurulacaktır.
Tedbir 859.2. Gayrimenkul değerinin doğru tespit edilmesi için mevzuat altyapısı çalışmaları yapılacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), GİB, TKGM, Yerel Yönetimler	1. Gayrimenkul değer tespitine yönelik mevzuat çalışması yapılacaktır.

İklim değişikliğiyle mücadelede kapasite ve toplumsal bilincin artırılması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.868)

Tedbir 868.1. Tüm paydaşlara yönelik eğitim, bilinçlendirme ve kapasite geliştirme faaliyetleri yaygınlaştırılacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değ. Bak. (S), Tarım ve Orman Bakanlığı, Yerel Yönetimler, İklim Değişikliği Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. İllerde iklim değişikliğine uyum kapasitesini artırmak üzere karar destek araçları geliştirilecek, pilot uygulamalar yapılacak ve eğitimler düzenlenecektir.
---	---	---

Hava kirliliğinin önlenmesi ve kalitesinin iyileştirilmesi için hava kalitesi yönetim uygulamaları geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.873)

Tedbir 873.1. Sanayi, enerji ve ulaştırma sektörlerinden kaynaklanan hava kirliliğinin önlenmesi ve kalitesinin iyileştirilmesine yönelik hava kalitesi yönetim uygulamaları	Çevre, Şehircilik ve İklim Değ. Bak.(S), Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Yerel Yönetimler	1. HEY Portalı ve NEFES hava kalitesi tahmin yazılımları kullanılarak evsel ısıtma, sanayi ve ulaşım kaynaklı hava kirliliği noktaları tespit edilecek, Temiz Hava Eylem Planları için bilimsel temelli veri üretimi sürdürülecektir.
---	---	---

etkinleştirilecek ve emisyonların kontrolü sağlanacaktır.		
Su kaynaklarının koruma kullanma dengesi gözetilerek sürdürülebilir, bütüncül, etkin ve verimli şekilde yönetimi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.875)		
Tedbir 875.3. Su Yönetimi Koordinasyon Kurulu ile havza kurulları ve il su kurullarının daha etkin hale getirilmesi sağlanacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değ. Bakanlığı, Yerel Yönetimler	1. Ulusal, havza ve il düzeyindeki su kurulları düzenli olarak toplanacak, İl Su Kurullarının yerelde su yönetimi, izleme ve uygulama süreçlerinde etkinliği güçlendirilecektir.
Su kaynakları miktar, kalite ve ekosistemler açısından korunacak ve iyileştirilecektir. (Kalkınma Planı p.878)		
Tedbir 878.1. Kalite ve toplam su potansiyeli bilgilerini içeren su kaynakları envanteri oluşturulacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler	1. Tüm illerde İl Su Kurulları bünyesinde içme-kullanma suyu güvenliğinin sağlanması amacıyla mevcut durum darboğazlar ve çözüm önerilerini içeren raporlar hazırlanacaktır. 2. 878 yeni noktada suyun miktar ve kalitesi izlenecektir.
Tedbir 878.7. Maden sahası ruhsatları verilirken yeraltı sularına olabilecek olumsuz etkiler göz önünde bulundurulacak, yeraltı suyu kuyularına ait koruma bantları belirlenecek, kaçak kullanımların önüne geçilecek, yeraltı suyunun sürdürülebilir kullanımı sağlanacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bak., Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Yerel Yönetimler	1. Yeraltı suyunun sürdürülebilir kullanımının sağlanması için yedi havzada nehir havza yönetim planları tamamlanacaktır.
Tedbir 878.8. Döngüsel ekonomi kriterleri de dikkate alınarak ülkemize özgü atıksu arıtma tesisi tasarım normları ve kriterleri	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler	1. 21 tesiste deneysel karakterizasyon çalışmaları tamamlanacak ve biyorafineri potansiyelinin değerlendirilmesi yapılacaktır. 2. Süreç analizi ve tasarımı kitapları hazırlanacaktır.

belirlenecek, tasarım yazılımı geliştirilecektir.		
Suyun verimli kullanımı sağlanacak, gelir getirmeyen su kullanımının en aza indirilmesi için gerekli tedbirler hayata geçirilecektir. (Kalkınma Planı p.880)		
Tedbir 880.3. Belediyelerin kayıp kaçakla mücadeleyle yönelik faaliyetleri desteklenecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler	1. Belediyeler arasında bilgi ve tecrübe paylaşımı sağlanmasına yönelik programlar düzenlenecektir.
Tedbir 880.5. Deniz suyunun arıtılması, yağmur suyu hasadı ve gri suyun yeniden kullanımı gibi hususlarda mevzuat altyapısı geliştirilecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Yerel Yönetimler	1. Ulusal Su Kurulu tarafından alınan karar kapsamında iklim dostu şehirler oluşturulması maksadıyla atıksuyun geri kazanılarak yeniden kullanılması, yağmur suyun hasadı ve gri su sistemi gibi uygulamalara yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.
Tedbir 880.6. Yerel yönetimlerin su bütçelerini oluşturması sağlanacak, su dengesi ve kayıpların belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Yerel Yönetimler	1. Sisteme giren su, su kayıpları ve gelir getirmeyen su miktarının takibinin daha sağlıklı yapılabilmesi için güvenilir veri setlerinin oluşturulmasına yönelik belediyelere teknik destek sağlanacaktır.
Katı atık yönetiminin döngüsel ekonomi ilkeleri gözetilerek etkinleştirilmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.881)		
Tedbir 881.3. Döngüsel ekonomiye geçiş kapsamında atık yönetimine ilişkin beşeri ve teknik kapasitenin oluşturulması amacıyla programlar düzenlenecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler	1. Atık yönetimine ilişkin çalışmaların verimliliğinin artırılması için eğitim faaliyetleri yürütülmeye devam edilecektir.
Tedbir 881.4. Geri kazanılmış ikincil ürüne ait teknik standartlar	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları,	1. Geri kazanılmış ikincil ürüne ait standartların geliştirilmesi, teşvik ve yönlendirme sisteminin iyileştirilmesi amacıyla

geliştirilecek, teşvik ve yönlendirme mevzuatı iyileştirilecektir.	Yerel Yönetimler	mevzuat değişikliklerini de içeren çalışmalar yürütülecektir.
Sıfır atık uygulamaları yaygınlaştırılacak, atıkların geri dönüşümünde toplumun bilinçlendirilmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.882)		
Tedbir 882.1. “Sıfır Atık Projesi” kapsamında eğitim farkındalık faaliyetleri gerçekleştirilecek ve eğitimin tüm kademelerinde sıfır atık uygulamaları yürütülecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Millî Eğitim Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler	1. Atıkların kaynağında ayrı toplanmasının yaygınlaştırılması amacıyla kamu spotu, eğitim gibi çalışmalar yapılacak, okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim programlarında sıfır atık uygulamalarına yer verilecektir. 2. Ulusal düzeyde Sıfır Atık Yarışması düzenlenecek ve yarışmanın uluslararası seviyeye taşınması sağlanacaktır.
Mali gücü yetersiz yerel yönetimlerin evsel nitelikli katı atıkların geri kazanım ve bertaraf tesisi projeleri ile aktarma istasyonu projelerinin bir program dâhilinde desteklenmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.883)		
Tedbir 883.1. Yerel yönetimlerin finanse etmekte zorlandıkları katı atık yönetim projelerini desteklemek amacıyla yürütülen “Katı Atık Programı”nın yaygınlaştırılması sağlanacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), İLBANK, Yerel Yönetimler	1. Dört düzenli depolama lotu yapımı, bir entegre atık yönetim tesisi yapımı, bir entegre atık yönetim tesisi uygulama projesi ve bir ön işlem tesisi yapım işine ilişkin çalışmalara devam edilecektir.
Mekânsal planlar ile ulaşım planlarının bütüncül bir şekilde ele alınması sağlanacak; bölge planları ile kentsel ulaşım ana planları eşgüdüm içerisinde oluşturulacak, kentiçi raylı sistem projelerine ilişkin mevzuat düzenlemesi yapılacaktır. (Kalkınma Planı p.884)		
Tedbir 884.3. Kentiçi raylı sistem projelerinin incelenmesi, değerlendirilmesi ve Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından devralınmasına ilişkin mevzuat	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bak., Hazine ve Maliye Bakanlığı	1. Kentiçi raylı sistem projelerinin incelenmesi, onaylanması ve belediyelerin raylı sistem projelerinin Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından devralınmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemeye yönelik yönetmelikler yayımlanacaktır. 2. Kentiçi ulaşım ile ilgili istatistiki veri altyapısı geliştirilecektir.

hazırlanacak, istatistiki veri altyapısı oluşturulacaktır.		
Yerel yönetim hizmetlerinin standartları belirlenecek ve bu standartlara uyumun denetimini sağlayacak mekanizma geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.951)		
Tedbir 951.1. Yerel yönetimlerin hizmetlerinin idari, mali ve teknik asgari standartları tespit edilecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler	1. Yerel yönetimlerin hizmetlerini vatandaşlara standart bir şekilde sunabilmelerine yönelik çalışmalara devam edilecektir.
Tedbir 951.2. Standartların uygulanması ve denetlenmesine yönelik mevzuat düzenlemesi yapılacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S), Yerel Yönetimler	1. Yerel yönetimlerin hizmetlerine yönelik belirlenen standartların uygulanması ve denetlenmesine yönelik mevzuat çalışması yapılacaktır.
Yerel yönetimlerde insan kaynağının uzmanlaşma düzeyi ve kapasitesi artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.952)		
Tedbir 952.1. Yerel yönetimlerde çalışan personelin niteliğini artırmaya yönelik eğitimler verilecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği B. (S), Yerel Yönetimler, Türkiye Belediyeler Birliği	1. Başta büyükşehir belediyeleri olmak üzere yerel yönetim personeline eğitimler verilmeye devam edilecektir.
Tedbir 952.2. Yerel yönetimlerdeki iyi uygulama örneklerinin yer aldığı bir platform oluşturulacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği B. (S), Yerel Yönetimler, Türkiye Belediyeler Birliği	1. Yerel yönetimlerin yürütmüş olduğu iyi uygulamaların örnek olması amacıyla bir platform oluşturulacaktır.
Belediyelerin karar alma süreçlerinde vatandaşların ve muhtarların katılım rolü güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.953)		
Tedbir 953.1. Kent konseylerinin etkinleştirilmesi sağlanacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği B. (S), Yerel Yönetimler	1. Kent konseylerini daha aktif hale getirmek amacıyla mevcut sorunlar tespit edilerek mevzuat çalışması yapılacaktır.

Tedbir 953.2. Kadın, genç, yaşlı ve engellilerin yerel yönetimlerdeki temsil ve karar alma süreçlerine katılım mekanizmaları güçlendirilecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği B. (S), Yerel Yönetimler	1. Yerel yönetimlerin karar alma sürecinde kadın, genç, yaşlı ve engellilerin görüşlerinin alınması ve bilgilendirilmesini temin edecek mekanizmalar geliştirilecektir.
Tedbir 953.3. Muhtarların kent yönetimlerinin karar alma süreçlerine katkısı artırılacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği B. (S), Yerel Yönetimler	1. Muhtarların meclis çalışmalarına katkı sağlamalarına yönelik gerekli düzenlemeler yapılacaktır.
Yerel yönetimlerin hizmet sunumlarını etkinleştirmeye yönelik görev, yetki ve hizmet alanının yeniden yapılanması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.954)		
Tedbir 954.1. Yerel yönetimlerin en uygun hizmet ve coğrafi alan büyüklüğü tespit edilerek yeniden yapılandırılmasına ilişkin modelleme ve mevzuat çalışması yapılacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği B. (S), Yerel Yönetimler	1. Belediyelerin sundukları hizmetlere vatandaşların erişimini kolaylaştırmak ve hizmetlerin sunumunda maliyetleri düşürmek için yöntem ve araçların geliştirilmesine yönelik analiz çalışması yapılacaktır.
Tedbir 954.2. Büyükşehir belediyeleriyle büyükşehir ilçe belediyeleri arasında koordinasyon eksikliği nedeniyle ortaya çıkan hizmet aksamalarının giderilmesi için gerekli çalışmalar yürütülecektir.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği B. (S), Yerel Yönetimler	1. Belediyeler arası koordinasyonda aksayan ve iyileştirilmesi gereken unsurların tespit edilmesine yönelik analiz çalışmasına devam edilecektir.
Yerel yönetimlerin afetlerle ve iklim değişikliği ile mücadele kapasitesinin geliştirilmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.955)		
Tedbir 955.1. Yerel yönetim altyapı tesisleri yapımında teknoloji ve yer seçimi ile inşa süreçlerinde afet	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği B. (S), AFAD, İLBANK, Yerel Yönetimler	1. Yerel yönetimlerin sorumlu olduğu altyapı tesislerinin yapımıyla ilgili süreçlerde afet risklerinin dikkate alınmasını sağlayacak mevzuat hazırlanacaktır.

risklerinin dikkate alınmasını sağlayacak mevzuat hazırlanacaktır.		
Tedbir 955.3. İtfaiye ve zabıta hizmetlerinin afetlerle mücadele kapasitesinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği B. (S), AFAD, Yerel Yönetimler	1. Belediyelerin itfaiye teşkilatlarının arama, kurtarma ve müdahale hizmetlerine ilişkin kapasiteleri geliştirilecektir.
Yerel yönetimlerin girişimciliğin geliştirilmesine yönelik kapasiteleri artırılacaktır. (Kalkınma Planı p.956)		
Tedbir 956.1. Yerel yönetimlerin üretim ve pazarlamaya yönelik kuracağı yapılara destek sağlanacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müd., Yerel Yönetimler, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1.Yerel yönetimlerin girişimcilik faaliyetlerinin etkinleştirilmesi amacıyla rehber hazırlanacaktır.
Sahipsiz hayvanların şehir hayatını olumsuz etkilemeyecek şekilde yerel yönetimlerin daha etkin çalışmasını sağlayacak uygulamalar hayata geçirilecektir. (Kalkınma Planı p.957)		
Tedbir 957.1. Yerel yönetimlerin şehirlerdeki sahipsiz hayvanların sağlık, beslenme ve barınma ihtiyaçlarına yönelik faaliyetlerinde birlik modeli dâhil alternatif yöntemler geliştirilerek bu çerçevedeki projeleri desteklenecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetimler, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Sahipsiz hayvanların sağlığı, barınmaları ve beslenmeleri için belediyelere, mahalli idare birliklerine ve il özel idarelerine mali destek verilmeye devam edilecektir.

SKA'ların yerel düzeyde uygulanmasının desteklenmesi amacıyla SKA'ların uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi konusunda yerel yönetimlerle işbirliği yapılacaktır. (Kalkınma Planı p.983)

Tedbir 983.1. Yerel yönetimler tarafından hazırlanan gönüllü gözden geçirme raporlarının sayısı artırılacaktır.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bak., Dışişleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, İlgili STK'lar	1. Yerel Gönüllü Gözden Geçirme Raporu (Voluntary Local Reviews, VLR) hazırlama kapasitesinin artırılması için farkındalık oluşturma faaliyetlerine destek sağlanacaktır.
--	---	---